

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקטו

ערב שבת קודש
פרשת בשלח (שירה)
י"ד בשבט ה'תשע"ג

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי-אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

סיפור קריעת ים-סוף, כיצד שרו הציפורים וצפצפו בשעה שמושה וכל בני-ישראל, אנשים ונשים, שרו את שירת 'אז ישיר', והילדים הקטנים קטפו פירות מעצי הים³¹ והאכילו את הציפורים ששרו ורקדו. המהר"ל היה מצווה לתת לילדים 'קאשע' [דייסה] שיתנוה לפני התרנגולים והציפורים³², לזכר פירות הים שבהם האכילו הילדים הקטנים את הציפורים. לאחר מכן היה המהר"ל מברך את כל הילדים ואת ההורים, שיזכו לחנך את הילדים ולגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים. ע"כ. במנחה אין אומרים 'צדקתך'.

יום ראשון ט"ז בשבט

מוצאי שבת קודש:
סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה³³ - הלילה, עד השעה 11:15.

(31) ראה שמות רבה כא.
(32) והעיר הרבי: "אלא שלא ראינו שכ"ק מו"ח אדמו"ר ינהוג כן. [ויש לומר מהטעמים לזה - מה שכתב אדמו"ר בשו"ע (או"ח סי' שכד ס"ח) "יש נוהגים לתת חיטים לפני העופות בשבת שירה, ואינו נכון שהרי אין מוונותיהם עליך" (דפסק כהמג"א שאוסר, ולא כמו שמסיק בס' תוספת-שבת הובא באורחות-חיים שם, שכיוון שנהגו כן לשם מצווה אין להקפיד בכך), ובימינו אלו לא מצוי שיהיו תרנגולים וכיוצא בהם שמוונותיהם עליך (כפי שהיה רגיל בדורות שלפני זה בעיירות הקטנות)].
"בכל זאת, הרי זה רק בנוגע להאכלת העופות, אבל בודאי שיש לספר לילדים את כל הנ"ל, ובמיוחד - לנטוע בהם מידה טובה של רחמנות על בעלי-חיים (שמתבטאת גם בסיפור דהאכלת העופות), "ורחמיו על כל מעשיו" - ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 222.
(33) ובדיעבד - עד סוף הלילה בלבד, כיוון ש"ח שעות אח"כ (כדעת החתם סופר) מסתיימות ביום ראשון מבעוד-יום.

אין אומרים 'אב הרחמים'²⁴. המנהג הוא לאכול בשבת שירה 'שווארצע קאשע'²⁵ [דייסה ממין קטניות הנקרא כיום בארץ (בטעות²⁶) 'כוסמת'], ומקורו כדלהלן:
בשבת שירה תש"ב סיפר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע²⁷:

"המהר"ל מפראג [שהיה מייסד, מבסס ומפיץ של מנהגי ישראל²⁸] קבע מנהג²⁹, אשר בשבוע של פרשת בשלח היה מורה לכל מלמדי התינוקות ולכל ההורים לילדים³⁰ קטנים, לקבץ את הילדים בשבת שירה בחצר בית-הכנסת ולספר לילדים את

שנים' כמנהג אשכנז" - ומנהג חב"ד שם כהספרדים].

(24) לוח כולל-חב"ד וספר-המנהגים עמ' 16, ע"פ סידור אדמו"ר. השלמה לשו"ע אדמו"ר (נדפסה בסוף ח"א עמ' 357, ובמהדורה החדשה ח"ד (!) עמ' תכו) סי' קלא ס"ח.

(25) ספר-המנהגים עמ' 72. לוח כולל-חב"ד. המקור - היום-יום, י"ז בטבת, ובהערות וצינונים שם ח"ב ציין שהמנהג נזכר כבר בב"ח סי' רח ד"ה והתוספות מסתפקים. וכנראה קשור לכל האמור בקטע הבא (כיוון שהמאכל חביב על העופות).

(26) משנה-ברורה סימן רח ס"ק ב. סידור 'מנחת ירושלים' (תשל"ב) עמ' 1057. וראה אנציקלופדיה-תלמודית ערך 'דגן' ובצוירים שם.

(27) ספר-השיחות תש"ב עמ' 73.

(28) 'התוועדות' תשמ"ז שבהערה הבאה.

(29) בשעתו העיר הרבי: "הולואי היו מחדשים עתה מנהג זה בכל הקהילות ישראל", 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 448 (ועיי"ש בחריפות בעמ' 454 - בלתי מוגה). ובלקוטי-שיחות ח"ב עמ' 522 מבאר ההוראה מסיפור זה, עיי"ש. אולם למעשה, כשהציעו לפרסם עד"ו, נענו בהוראה: "לא להעתיק כל זה עתה - כי כנראה נשתקע המנהג לגמרי, וכשם שמצווה כו' כך כו'" (=כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע - כך נדפס בס' היכל-מנחם ח"ב עמ' לו, מתאריך ו' שבט תשמ"ח, אבל בחוברת 'לקט הליכות ומנהגי ש"ק' עמ' 75 תיקן שהמענה היה בשנת תש"ג, לאלה שרצו ללמד זאת לילדים ב'חדר'). וראה להלן הערה 33.

(30) והכוונה גם לילדות - כדמוכח מקריעת ים-סוף ('התוועדות' תשמ"ז שם, הערה 115).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק, בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ד בשבט ה'תשע"ג - כ"א בשבט ה'תשע"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ד בשבט	הלכות ממרים.. בפרקים אלו.	הל' נדרים פרק ה.	מ"ע קעד. מל"ת שיב. שיג. שיד.
ש"ק	ט"ו בשבט	פרק ד-ו.	פרק ו.	מל"ת שיח. שיט. מ"ע רי. ריא.
א'	ט"ז בשבט	פרק ז. הל' אבל.. בפרקים אלו.	פרק ז.	מל"ת קצה. מ"ע לז.
ב'	י"ז בשבט	פרק ג-ה.	פרק ח.	מל"ת קסח.
ג'	י"ח בשבט	פרק ו-ח.	פרק ט.	מל"ת קסז.
ד'	י"ט בשבט	פרק ט-יא.	פרק י.	מל"ת קסו.
ה'	כ' בשבט	פרק יב-יד.	פרק יא.	מל"ת קסו.
ו'	כ"א בשבט	הל' מלכים ומלחמותיהם.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יב.	מ"ע קעג. מל"ת שסב. שסד. שסג. שסה.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ותפילין ציצית	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', י"ד בשבט	4.36	5.24	5.46	6.46	9.14	11.53	12.23	5.07.8	5.33
ש"ק, ט"ו בשבט	4.36	5.23	5.45	6.46	9.14	11.54	12.24	5.08.7	5.34
א', ט"ז בשבט	4.36	5.23	5.45	6.45	9.14	11.54	12.24	5.09.7	5.35
ב', י"ז בשבט	4.35	5.22	5.44	6.45	9.14	11.54	12.24	5.10.6	5.36
ג', י"ח בשבט	4.35	5.22	5.44	6.44	9.14	11.54	12.24	5.11.5	5.37
ד', י"ט בשבט	4.34	5.22	5.43	6.43	9.13	11.54	12.24	5.12.4	5.38
ה', כ' בשבט	4.34	5.21	5.43	6.43	9.13	11.55	12.25	5.13.4	5.39
ו', כ"א בשבט	4.33	5.21	5.42	6.42	9.13	11.55	12.25	5.14.3	5.40

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
בשלח (שירה)	4:31	5:46	4:46	5:48	4:35	5:46	4:50	5:50
יתרו	4:38	5:52	4:52	5:54	4:42	5:52	4:56	5:55

עורך ראשי: **מנחם מענדל ברוד** • עורך: **נחמיה קפלון** • הגהה: **יוסף יצחק אולידורט**
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלי"ד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב **יוסף יצחק הכהן אהרונוב**
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

להם שייכות מיוחדת לניסים, כסיפור הגמרא על רבי חנינא בן דוסא ש"די לו בקב הרובין מערב שבת לערב שבת, ובהמשך לזה מסופר על כמה וכמה ניסים שאירעו לו, בהיותו מלומד בניסים¹¹. יש מי שנוהגים לומר ליקוטים מתנ"ך זוהר כו'¹² - ועל זה כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "לא ראיתי במדינותינו נוהגים כן"¹³.

כינוסים:

יש עניין מיוחד לכנס את בני ישראל בראש השנה לאילן, ובפרט כינוסים של ילדי ישראל שלפני בר-מצווה ובת-מצווה "צבאות השם", כיוון שבהם מודגש במיוחד עניין הצמיחה והגידול, גם (ובעיקר) ברוחניות, שאז הוא עיקר החינוך "חנוך לנער"¹⁴.

יש לבחור את הזמן המתאים כדי שיהיה ברוב עם הכי אפשרי, בכל מקום ומקום לפי עניינו...¹⁵. וכדאי ונכון להתחיל בעניין של מעשה בפועל תיכף ומיד, באופן המותר ושייך ביום השבת: א) הוספה בעניין הצדקה - אהבת ישראל ואחדות ישראל - עלידי החלטה על סכום מסויים, לא רק החלטה כללית (נוסף על האפשרות לקיים מצוות צדקה עלידי אכילה ושתייה [לחיים]), וכן עלידי צדקה רוחנית [עצה טובה, לימוד תורה], שיפרישו לעצמם מיד בצאת השבת, ויתנו בפועל בבוקר לעני או לגבאי צדקה. ב) הוספה בחינוך הילדים, לעוררם אודות קיום המנהג דאכילת פירות ביום זה, ולהסבירם משמעותו¹⁶.

שבת שירה:

שחרית - קריאת התורה: נוהגים לעמוד בעת קריאת השירה¹⁷.

11) תענית כד, סע"ב. ספר השיחות תנש"א ח"א עמ' 300.
 12) נדפסו לראשונה בספר 'פרי עץ הדר', ויניציאה, תפ"ח. וכמה פעמים לאחרי זה, ובמיוחד בדורנו.
 13) לקוטי שיחות כרך לא עמ' 235.
 14) 'התועודיות' תשד"מ ח"ב עמ' 892.
 15) ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 241 (הפירוט שם אינו שייך בקביעות זו).
 16) שם עמ' 222 ובהערות. וראה פירוט בכיו"ב ב'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 2120, תשמ"ח ח"ד עמ' 376, תנש"א ח"א עמ' 24 ועוד.
 17) ספר המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. בדרך-כלל כשהרבי היה עומד בקרה"ת, הפנה פניו אל הס"ת מ'וישע' מתחילת או מאמצע

בבית חיינו נוהג לנגן ב"והמים להם חומה... ומשמאלם" הראשון (יד, כב) כמו בסוף פסוק רגיל, ובשני (יד, כט) כמו לפני "חזק". בשירה עצמה (פרק טו) מנגנים בכל מקום שבו מוזכר שם ה': פסוקים א"ג. ו. יא. טז"ט. ובשירת מרים (טו, כא): "שירו לה... בים"¹⁸.

קוראים כרגיל לפי הטעמים, גם בתיבת 'מחר' (ז, ט)¹⁹.

קוראים²⁰ בסוף הפרשה: "תמחה את זכר, ואחר כך זכר²¹ עמלק", הן בשביעי והן במפטיר [בדבר שלילת 'הכאת עמלק' כבר נתבאר ב'התקשרות' גיליון קט'²²].

הפטרה: "ודבורה אשה נביאה... ארבעים שנה" (שופטים פרק ה)²³.

הפסוק לערך (לא היתה קביעות בזה) ועד גמר שירת מרים; ומאז שהחל לשבת בקרה"ת (תשל"ח) עמד מ'וישע' עד גמר שירת מרים.

18) מפי הרה"ח ר' יוסף-יצחק של' אופן.
 19) אדה"י היה קורא בתורה את שירת הים בנוסח טעמים מיוחד, השונה מנוסח הקריאה דכל השנה וגם משאר השירות שבתורה, וכן נהגו גם כל בניו. הוא לימד זאת להרה"ק הרב"ש בן הצמח-צדק, שלימד זאת להרה"ק הרה"א אחי אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (לקוטי דיבורים ח"ב עמ' 460. וראה בשה"ש תש"ו ע' 38, ובלה"ק בס' התולדות אדה"י ח"ד עמ' 1070 משיחה בסעודת ליל שש"פ תש"ו).
 20) אף שהיא מה'מקראות שאין להם הכרע' - ראה 'התקשרות' גיליון תמו וגיליון תג, הן ע"פ מנהג ישראל והן ע"פ מכתב הרבי הנוגע בנושא זה.

21) ספר המנהגים שם, ובמנהגי פורים בעמ' 72. וראה שם הערת הרבי בארוכה.

22) הקורא בתורה וטעה בתיבה אחת, רגילים בין אנ"ש לחזור רק על התיבה המוטעית, כמו כאן בניקוד תיבת "זכר" (ואין חוששים שישמע כאילו שתי המילים גם יחד כתובות בפסוק עצמו). וראה בשו"ע אדמו"ר ה'ל' קריאת שמע ס' סד ס"ב, פרמ"ג שם, א"ר סי' קלז ס"ק ד וב'התקשרות' גיליון שמ עמ' 19 וש"נ.

23) וכבר כתבו זאת פוסקים בדורות שעברו, כמואב ב'ילקוט יוסף - מועדים' (ה) עמ' 259.

24) ספר המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חב"ד. ובשיחות-קודש תשל"ו ח"א עמ' 459 איתא, שמנהג חב"ד בד"כ לקצר בהפטרות, להוציא פרשתנו (ההפטרה הארוכה ביותר!) כי גם בהמלחמה היא חלק מן השירה, עיי"ש. [הרה"ג ר' מאיר מאזוז שליט"א כתב לי בטעם הדבר שהספרדים בד"כ מקצרים בהפטרות, כיוון "שעל הרוב מקפידים האשכנזים שלא לפחות מכל"א פסוקים בהפטרה, והספרדים סומכים דהיא דסליק עניינא סגי, וזה מצאתי בכעשר הפטרות במשך השנה. רק בהפטרות פ' שקלים מיחלפא שיטתייהו של האשכנזים והספרדים. ומנהגנו בתנוס להתחיל גם שם בן שבע

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת בשלח

ט"ו בשבט, שבת שירה

חמישה עשר בשבט:

'ראשה השנה לאילן' נוגע לדינא בארץ ישראל – 'לעניין מעשר, שאין מעשרין פירות האילן שחנטו קודם שבט על שחנטו לאחר שבט', אבל לא מצינו בש"ס שייקרא ט"ו בשבט בשם 'יום טוב'. המקור היחיד לכך הוא – כמבואר בראשונים², ש"כיוון דקתני בהדי הדדי, כל ארבעה ראשי שנים ביחד, בהא דמיא אהדדי"³.

הלשון הרגיל 'ראשה השנה לאילנות' בלשון רבים, ביאורו: כיוון שהתחלת העבודה היא מ'הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך', היינו להשפיע על אחרים, להצמיח אילנות, ורק אחר כך מתחיל עבודת עצמו בתפילה⁵. הפירות שעדיין לא הגיעו לשליש גידולם עד

(1) פרש"י ורע"ב ריש ראשי השנה. רמב"ם הל' תרומות פ"ה ה"א. וזאת כיוון שהאילנות מפסיקים לינוק מהמים דאשתקד, ומתחילה אצלם יניקה חדשה בפועל, ארבעה חודשים לאחר שנידונין על המים. ירושלמי ראשי השנה פ"ה ה"ב.

ראה הדעות ביחס לשיעור 'חנטה', 'הבאת שלישי' ועונת המעשרות בס' 'המועדים בהלכה' עמ' קפב, אנציקלופדיה תלמודית ערך 'הבאת שלישי' בתחילתו, ובמפורט בהערות לס' 'שבת הארץ' (מהדורת תשנ"ג) ח"א עמ' 392.

לא ניתן להפריש תרומת מפריות שנה אחת על פירות שנה אחרת. (2) מרדכי ראשי השנה פ"א סימן תש"א. הגהות מיימוניות הל' שופר פ"א סוף ס"ק א.

(3) כדמוכח גם מדברי הגמרא (מועד קטן ד, א) שאם "גמרי בהדי הדדי, ילפינן מהדדי", ראה שו"ת מהר"ם מרוטנבורג סימן ה [על תשובה זו חתום רבינו גרשום מאור הגולה, ובס' 'אגודה' מובאים הדברים בשם "גאון" – 'המועדים בהלכה' עמ' קפז. וראה שיחות קודש תשכ"ב עמ' 189]. כל הקטע לקוח מ'תורת מנחם – התועדויות' תשד"מ ח"ב עמ' 948.

(4) אף שלשון המשנה בריש ר"ה הוא 'ראשה השנה לאילן'. וראה לקוטי לוי צחק אג"ק עמ' ת"ג.

(5) ספר השיחות תש"ג ח"א עמ' 283.

ט"ו בשבט יהיו שייכים לשנת המעשר החדשה, שמתחילה בט"ו בשבט, דהיינו השנה – שנת 'מעשר שני'. בפועל, הפירות הראשונים שייכנסו לגדר זה יהיו שקדים ושסק⁶.

אכילת פירות:

בט"ו בשבט "נוהגים להרכות במיני פירות של אילנות"⁷ [וכיוון שט"ו בשבט חל השנה ביום השבת, מקיימים את המנהג גם בהתוועדות], ואף שאז רק זמן החנטה, דהיינו התחלת הצמיחה, נוהגים לאכול פירות מוכנים ופירות הכי משובחים, ואכילה כשיעור ברכה אחרונה דווקא, כי גם הסיום והתכלית כלולים כבר ב'ראש', ורואים אותם כבר אז בגלוי⁸. ובפרט מיני פירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל – "גפן ותאנה ורימון... זית שמן ודבש"⁹ – "דבש תמרים"¹⁰, ונוהגים לאכול גם חרובים, שיש

(6) בפירות ה"מביאים שלישי" סמוך מאוד לט"ו בשבט יש להזהר מתערובת. אם אירעה, ראה בס' 'משפטי ארץ – תרו"מ' פ"ח ס"ז, ובקונטרס 'הפרשת תרו"מ במערכת הציבורית' (מכון התורה והארץ, תשנ"ב) עמ' 138 (בפרי האדמה הולכים לפי תאריך הלקיטה, ור"ה שלהם היה ב'א' בתשרי).

(7) מג"א או"ח קלא ס"ק טז. השלמה לשו"ע אדה"ז שם ס"ח. וראה שיחת ליל ט"ו בשבט תשל"ט סל"ח. ש"פ בשלח תש"מ ס"ו. לקראת ש"ק ט"ו בשבט תשמ"ט אמר הרבי: "...בכלל, אין הדגשה לקיים את המנהג דאכילת פירות דווקא ברבים. על פי רוב [כשחל ט"ו בשבט בחול] אוכלים את הפירות כל אחד בפני עצמו, בבית, ביחד עם בני ביתו, בתוך הסעודה וכיוצא בזה. משא"כ בשנה זו, כיוון שט"ו בשבט חל ביום השבת, השבת הראשונה לאחר התחלת שנת הארבעים מההלולא – מציעים, ובבקשה שיפרסמו בכל מקום ומקום: ביום ט"ו בשבט יעשו התוועדות כללית... בכל מקום ומקום, ועאכו"כ באה"ק... ויקיימו שם גם ברבים המנהגים של ט"ו בשבט – אכילת פירות וכיו"ב (נוסף לזה שכ"א עושה בביתו הפרטי, באווירה ביתית). וכמובן שבהזדמנות זו ידברו וילמדו דברי תורה... וגם להוסיף בקבלת החלטות טובות..." (ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 209, ובלה"ק – התוועדות תשמ"ט ח"ב עמ' 225).

(8) התוועדות' תשד"מ ח"ב עמ' 914.

(9) עקב ח.ח.

(10) רמב"ם הלכות ברכות פ"ח ה"ג [וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך 'דבש' בתחילתו, וש"נ].

עבודת ה' מתוך תענוג כבר מהרגע הראשון

עיקר ה"שטורעם" בט"ו בשבט הוא – לא בדברים המוכרחים לקיום האדם כחיטה ושעורה, אלא – בפירות האילן שעניינם תענוג • עבודת היהודי צריכה להיעשות לא כ"מצוות אנשים מלומדה", אלא בגיוס כל כוחותיו, עד לכוח התענוג • כבר בתחילת היום כשמתחיל 'לצמוח', אומר מתוך תענוג "מודה אני לפניך", מהתבוננותו בקרבת ה' אליו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. חמישה עשר בשבט הוא 'ראש השנה לאילן'¹. ובהתאם לכך, נהגו בכל תפוצות ישראל – 'מנהג ישראל תורה היא'² – לאכול בחמישה עשר בשבט מיני פירות של אילנות³, ובמיוחד – מהדרים לאכול פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כפי שנמנו בכתוב: "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש" ("דבש תמרים"⁵).

ישנם אמנם שבעה מינים שבהם נשתבחה ארץ ישראל, החל מ'חיטה ושעורה' שנמנו תחילה בכתוב, ומכיוון שסדר הכתוב הוא בתכלית הדיוק, מובן, שקדימה זו מורה על מעלתם, וכפי שמצינו גם בנוגע להלכה ש"כל המוקדם בפסוק קודם

א. חמישה עשר בשבט הוא 'ראש השנה לאילן'¹. ובהתאם לכך, נהגו בכל תפוצות ישראל – 'מנהג ישראל תורה היא'² – לאכול בחמישה עשר בשבט מיני פירות של אילנות³, ובמיוחד – מהדרים לאכול פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כפי שנמנו בכתוב: "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש" ("דבש תמרים"⁵).

ישנם אמנם שבעה מינים שבהם נשתבחה ארץ ישראל, החל מ'חיטה ושעורה' שנמנו תחילה בכתוב, ומכיוון שסדר הכתוב הוא בתכלית הדיוק, מובן, שקדימה זו מורה על מעלתם, וכפי שמצינו גם בנוגע להלכה ש"כל המוקדם בפסוק קודם

(1) ר"ה בתחלתה (דהלכה כב"ה – רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"א, הל' מעשר שני ונטע רבעי פ"א ה"ב. טוש"ע י"ד ש"ל"א ס"ז. שם סק"ה).

(2) ראה תוד"ה נפסל – מנחות כ.ב. מהרי"ל – הובא ברמ"א שם סע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא עמ' 153. לקו"ש חכ"ב עמ' 56 הע' 2. וש"נ.

(3) מג"א או"ח סק"א סק"ז. השלמה לשו"ע אדה"ז (לבעהמ"ס דברי נחמיה) שם ס"ח.

(4) עקב ח.ח.

(5) פרש"י ר"פ כי תבוא. רמב"ם הל' ברכות פ"ח ה"ג.

וכמודג גם ב'תיקון' חמישה עשר בשבט – כפי שנהוג אצל הספרדים – שעיקר ה"שטורעם" דחמישה עשר בשבט הוא בנוגע לפירות האילן. ומובן, שבעניין זה יש גם הוראה ולימוד בעבודת האדם, כדלקמן.

ב. כללות החילוק שבין 'חיטה ושעורה' לחמשת המינים של פירות האילן בחיי האדם כפשוטם, עד לחייו של פשוט שבפשוטים, הוא – ש"חיטה

(6) ברכות מא.א. רמב"ם שם. טוש"ע שם סרי"א ס"ד.

(7) שם מ, סע"א.

פרשת בשלח

ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים (יג,ז)

'פלשתים' מורה על התפשטות והתרחבות ללא הגבלה (מלשון הביטוי 'מבוי המפולש', היינו שהמבוי פתוח משני צדדים, ללא מחיצות).

יש בחינת 'פלשתים' בצד הטוב - הקדושה, ויש גם בחינת 'פלשתים' בצד ההפכי. הראשון הוא שמחת הנפש בבוראה בפילוש, בגילוי ובהתפשטות גדולה; והאחרון הוא 'שמחה' של ליצנות והוללות (כמאמר רז"ל (עבודה זרה יט) "ובמושב לצים לא ישב" - אלו פלשתים). האדם מתלוצץ מכל דבר, ואין מעצור לרוחו כלל.

בראשית העבודה, כשהאדם מתחיל להתקרב לאלוקות, אל לו לגשת מיד לעבודה של שמחה בלתי מוגבלת, 'פלשתים דקדושה', כי מהתנהגות כזו עלול האדם ליפול להוללות וליצנות, ל'פלשתים דקליפה'. זהו שאמר הכתוב, עם יציאת בני ישראל ממצרים, בראשית דרכם: "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים" - 'פלשתים' דקדושה - "כי קרוב הוא" - ל'פלשתים' דקליפה.

תחילה על האדם לעבוד את ה' מתוך קבלת עול מלכותו יתברך, ורק אחר כך יבוא לשמחה אמיתית, ככתוב (תהילים צז): "שמחו צדיקים בה".

(תורה אור פר' בשלח דף סא עמ' גז)

וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים (יג,יח)

שהיו מזוינים בחמישה כלי זין (ירושלמי שבת פ"ו)

בכל יום חייב אדם לחוות מחדש חוויית יציאת מצרים, בשעת תפילתו. 'יציאה' זו נעשה על-ידי חמשת 'כלי הזין' המנויים במשנה (שבת פו): חרב (סייף), רומח, קשת, תריס (מגן) ואֶלֶה. חרב - היינו פסוקי דזמרה (מלשון זמיר עריצים). הוא סידור שבחיו של מקום והתבוננות בגדולת הבורא, ועל-ידי זה מתחיל ביטולו של היצר הרע. ככתוב (תהילים קמט): "רוממות אל בגרונם (ועל-ידי זה) וחרב פיפיות בידם".

רומח - רמ"ח התיבות של קריאת שמע, על-ידי אמירת קריאת שמע כדבעי למהווי - מבטלים את הרע מכול וכול.

קשת - הבקשות של שמונה עשרה (ראה תרגום אונקלוס ל"בחרבי ובקשתי" - בראשית מח, כב). תריס - הטלית והתפילין שלובשים בשעת התפילה. כי בשעה שהאדם מתאמץ להתפלל, מתגבר יצר הרע לעומתו לבלבלו במחשבות זרות; והטלית ותפילין הם תריס ומגן מפני 'אבני בליסטראות' אלה. אלה - האלה הוא שבת שמכים בו. ובעבודת ה' - מה שאמרו רז"ל (ברכות ה) "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע", כי בדיבורים רכים לא ישפיע על יצרו הרע.

(לפעמים צריכים להשתמש ב'חרב' ו'רומח', המבטלים את הרע לגמרי; ולפעמים די ב'אלה', שהיא הכאה בעלמא. כי כלפי תאוות איסור יש להפעיל 'חרב ורומח', ואילו כלפי תאוות היתר די בהכאה בלבד).

(ספר המאמרים תש"ד, עמ' 100)

ג. והעניין בזה:

שלימות העבודה היא - לא רק כאשר עושה בפועל ממש את המוטל עליו, הן בנוגע לענייני קדושה, והן בנוגע לענייני הרשות, באופן ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים"¹⁷, ועושה זאת "באמונה" (על-דרך הלשון¹⁸ "משאו ומתנו באמונה"), כי אם כאשר עושה זאת מתוך תענוג, שהוא הכוח היותר נעלה מכל כוחות האדם, ולא עוד, אלא שמושל ושולט על כל כוחות הגוף, וכוחות הנפש, ועד כדי כך, שביכולתו ובכוחו להפוך עניין של "תענית" (העדר האכילה של דברים המוכרחים, "חיטה ושעורה") לעניין של "תענוג"¹⁹.

ובלשון הידוע: "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך"²⁰, היינו, ששלימות העבודה היא - לא רק "בכל לבבך ובכל נפשך", עבודה שנעשית בכוחות הפנימיים, שכל ומידות, אלא גם "בכל מאודך", עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה²¹, עבודה הקשורה עם כוחות מקיפים, עד לכוח היותר נעלה בכוחות מקיפים גופא - כוח התענוג.

ובסגנון אחר: עבודתו של יהודי היא - "אני נבראתי לשמש את קוני"²², לגרום תענוג ונחת רוח להקב"ה - "נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני"²³, על-ידי זה שמגלה את ה"טוב מאוד" (תענוג) שבמציאות הבריאה, שכן, אף-על-פי ש'ירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד'²⁴, היינו, שעניין זה ("טוב מאד") ישנו כבר מצד הבריאה עצמה, מכל-מקום, "ברא אלוקים לעשות"²⁵ - לתקן²⁶, כדי שיהודי יוסיף בזה עוד יותר, ועל-ידי זה "נעשה שותף להקב"ה במעשה

ושעורה" הם דברים המוכרחים לקיום האדם, "ארץ⁸ ממנה יצא לחם" אשר "ללב אנוש יסעד"⁹, מה-שאין-כן חמשת מיני פירות האילן הם דברים של תענוג.

ובלשון ברכת "בורא נפשות": "חסרון" - דברים המוכרחים לקיום האדם ("חיטה ושעורה"), ו"להחיות בהם נפש כל חי" - דברים של תענוג (פירות האילן)¹⁰.

ובזה ישנו לימוד והוראה מחמישה-עשר בשבט, "ראש השנה לאילן" [או בלשון הרגלי: "ראש השנה לאילנות"¹¹] - שעיקרו (לא בנוגע לחיטה ושעורה, דברים המוכרחים, כי אם) בנוגע לפירות האילן, דברים של תענוג:

אילן¹² - מסמל את תנועת הצמיחה בעבודת האדם, שזוהי התחלת העבודה - לצאת מדרגה של "דומם" ולבוא לדרגה של "צומח", ולאחרי זה - ללכת ולצמוח מדרגה לדרגה, "מעלין בקודש"¹³, עד שיבוא לדרגת "בעל-חי", ולמעלה מזה - לדרגת ה"מדבר", עד לדרגת "אדם"¹⁴ - על שם "אדמה לעליון"¹⁵.

והנה, כאשר בא "ראש השנה לאילן", התחלת העבודה בעניין הצמיחה - אומרים לו ליהודי שכבר בהתחלת העבודה צריך להיות עיקר ה"שטורעם" אצלו (לא רק בדברים המוכרחים בלבד, כי אם) בעניין של תענוג (פירות האילן), כלומר, שעבודתו לא תהיה באופן של "מצוות אנשים מלומדה"¹⁶, כי אם מתוך כוונה, התבוננות והתעניינות, ומתוך חיות כו', ולא עוד, אלא שעבודתו תהיה מתוך תענוג. וכל זה - כאמור - מיד בהתחלת העבודה, כאשר מתחיל בתנועת הצמיחה, כבר אז צריכה להיות עבודתו מתוך תענוג.

(17) אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע שם סרל"א.
(18) יומא פ"א. רמב"ם שם ספ"ה. טושו"ע שם סקנ"ו. וראה שבת לא, סע"א.

(19) ראה גם שיחת עשרה בטבת תשמ"ה ס"ה. וש"נ.
(20) ואתחנן ו.ה.

(21) ראה פי' הראב"ע ע"פ. ובארוכה - תו"א מקץ לט, סע"ג.
לקו"ת שלח מב.ג. דרמ"צ קכב.ב. קס.ב. ובכ"מ.

(22) משנה וברייתא סוף מס' קידושין.
(23) פרש"י תצוה כט.יח. תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי שלח טו, ספרי ופרש"י פינחס כח.ח.

(24) בראשית א.לא.
(25) שם ב.ג.

(26) ב"ד פ"א, ו ובפרש"י.

(8) איוב כח.ה.

(9) תהילים קד, טו.

(10) טור וב"י ואדה"ש שם טו"ז ס"ב.

(11) לשלימות העניין - ראה שיחת ש"פ יתרו תשמ"ה סמ"א.

(12) ראה לקו"ת חט"ז עמ' 529 הע' ד"ה אילן.

(13) ברכות כח.א. וש"נ. וראה זח"ג קסב, רע"ב.

(14) ל' הכתוב - יחזקאל לד, לא. וראה יבמות סא, רע"א.

(15) ל' הכתוב - ישעיה יד, ו. וראה של"ה ג.א. כ, ב, רסח.ב.

שא.ב. עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג.

(16) ישעיה כט, יג. וראה תניא פל"ט. תו"א ר"פ וארא. לקו"ת

אחרי כו.ד. סה"מ קונטרסים ח"ב שטו.ב. ובכ"מ.

על-פי שמצד הבנת העניין לאמיתותו יש בשכלו עניין ה"תהלל י"ה" בתמידות, וטעם הדבר – כמבואר שם לפני זה על-פי מאמר הגמרא (שבת ק"ח, ב) "הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף".
ויש להצביע על מקור מפורש בגמרא (סנהדרין מב, א) – שם עוסקת הגמרא בהנאה שיש לבני אדם ממאור הירח ושואלת: "וליברכיך [=שיברכך] הטוב והמטיב" (שכל שעה שהוא מטיב לנו במילא אותה תמיד, שמוספת להאיר לעולם. רש"י!) ומתרת – "אמר ליה: אטו כי חסר [=האם כאשר נחסר] מי מברך 'דיין האמת' דליברכיך 'הטוב והמטיב' (מי) חשבינן ליה רעה לברוכי 'דיין האמת' דנחשוב את מליאתה טיבותא לברוכי 'הטוב והמטיב'. רש"י?)!

ושם שואלת הגמרא: "וליברכינהו לתרווייהו! ומתרתא הגמרא: כיון דהיינו אורחיה – לא מברכינן" (בכל חודש בריאת עולם כמנהגו היא, ואין כאן דין פורענות בחסרונה ולא הטבתה לנו חסד במילא אותה. רש"י).

[ואולי אין הנידון דומה לכאן לגמרי שהרי באמת יש לחלק בין "אין כאן דין פורענות בחסרונה" של הלכנה; מה שאין כן בנשימה, הרי ח"ו אם תחסר נשימה כו'. אבל על-כל-פנים היסוד הוא: דבר שדרכו בדרך רגילה וטבעית – אין מברכין עליו].

אמירה לאחד – לא לזולת

"ומפורסם – שאמירת-מענה לאחד אין בה הוראה לשני" (מכתב כ"ב כסלו תשל"ד – 'המלך במסיבו' כרך א' עמ' כו; אגרות-קודש כרך כט עמ' נג).

ויש לציין למכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ כרך ב' עמ' קמג: "ומה שקיבלו איש מפי איש אשר שמע מרבו בלימוד פרק מיוחד, היינו מה שהשיב הרבי להחסידי ההוא [בפרט] על היחידות שלו אשר בכגון דא אין לומדים לא קל-וחומר ולא גזירה-שווה".

קבורה בעמידה

ביחידות הגר"מ אליהו בחודש אייר תשמ"ט סעיף יג נאמר: "יש מסורת אצל הספרדים שרבי מאיר בעל הנס... בטבריא ביקש שיקברוהו בעמידה... כדי שיוכל לילך ולפגוש את המשיח".
לעצם העניין – יש לציין לשער הגלגולים למוהר"ו הקדמה לז: "ולענ"ד כי הודה לי מורי ז"ל על ר' מאיר, שהוא קבור מעומד כמו שאומרים בני אדם".

החינוך לחדש בתורה!

בשיחתו מיום ד' אדר שני תשמ"א בעת ביקורו של האדמו"ר מבעלזא שליט"א אמר כ"ק אדמו"ר (סעיף יז):

כשמחנכים את התלמידים שגם הם יפלפלו בדברי תורה ויחדשו בתורה, הנה אף אם לפעמים אינם מכוונים כליכך לאמיתתה של תורה, הרי זה שחש שנותנים לו את ה"גבהות" ואומרים לו שכבר הגיע הזמן שיחדש בתורה... זה גופא מעניק לו חשק וחיוניות בלימוד.

ניתן להשוות דברים אלו למה שכתב בספר 'שבט מוסר' חלק א פרק כב (יד"טו):

"גם אל יקל בעיני האדם איזה דיבור שיכול ללמוד או איזה חידוש שחידש בתורה, אפילו שהוא קטן, אל יקטן לו בעיניו, אלא יגדלוהו ויחשבוהו בעיניו, דזהו מביאו לטרוח לחדש עוד, עד שירגיל ויחדש חידושים גדולים... ויטע בכל העולמות נטיעות ואילנות גדולות מחידושי תורתו, עד שיעשו גנות ופרדסים. ילמד מן הזורע זרע קטן כחרדל – זורעים אותו ונעשה אילן גדול בשרשים וענפים ועלין ופירות, ונוטעים מענפיו נטיעות, עד שנעשים גנות ופרדסים לרב. ומי גרם לכל זה? שלא הקטין האדם בזרע בעיניו לבזותו ולפרקו להשליכו, אלא נתגדל בעיניו וזרעו ושמרנו עד שגרם לכל זה – כך החידוש בתורה אפילו קטן... ומה טוב ומה נעים כל חידוש שיחדש האדם בתורה, אפילו חידוש קטן, להעלותו כרגע על הספר בדיו, למען יעמוד ימים רבים, שלא ישכחנו..."

בראשית²⁷. ולשם כך עליו להשתמש ב"טוב מאוד" שישנו אצל יהודי [ורק מצד עניין הבחירה ניתן גם לכל עמי הארץ (כמבואר בנוגע לכמה עניינים²⁸)], היינו, שעבודתו תהיה מתוך תענוג – "טוב מאוד" שבנפשו.

וההוראה שלמדים מחמישה-עשר בשבט היא – שבהיותו עוד בהתחלת עבודת הצמיחה, כאשר רק "עלה השרף באילנות"²⁹ (קודם שהגיע לדרגת אילן עושה פירות, כי אם חנטת הפירות בלבד), עליו כבר להעמיד את עצמו – "עמדו הכן כולכם"

מיד כשניעור משנתו עליו להעמיד את עצמו בתנועה שכל השתדלותו ושאיתו היא – לבוא לשלימות העבודה, עבודת ה' מתוך תענוג

ומיד בהתחלת היום, שכן, בעת השינה האדם הוא בבחינת "דומם", ומיד כשניעור משנתו, מתחיל אצלו עניין התנועה והצמיחה בכל ענייני טוב וקדושה.

ועל זה אומרים לו, שמיד כשניעור משנתו, עליו להעמיד את עצמו בתנועה שכל השתדלותו ושאיתו היא – לבוא לשלימות העבודה, עבודת ה' מתוך תענוג, ואז – גם התחלת העבודה, אמירת "מודה אני לפניך", היא מתוך חיות מחודשת לגמרי, ועד שיש בזה אפילו רגש של תענוג. ובאותיות פשוטות:

כאשר יהודי נמצא בהתחלת היום – יכול לחשוב שאין לו מה לכלכל את עצמו עם ענייני השגות ודרגות שאינן לפי ערכו, דמכיוון שזה עתה נייעור משנתו, הרי בכל פעולה שרק יעשה, אפילו אמירת "מודה אני" מבלי להזכיר אחד משבעה שמות הקדושים³² (אמירה כזו שלכאורה אין בה אלא תיבות של ענייני הרשות) – יצא כבר ידי חובתו במילוי התפקיד שעבורו נייעור משנתו, ורק אחר כך יש מקום להתחיל לחשוב להתכונן לענייני עבודה נעלים יותר.

(32) ראה שו"ע אדה"ז א"ח ס"א ס"ה (ובמהדרת – שם ס"ו). סידור אדה"ז בתחילתו.

– בתנועה כזו שרצונו ושאיתו להגיע לעבודת ה' מתוך תענוג, אהבה בתענוגים.

כלומר: גם כאשר נמצא בהתחלת העבודה – אין לו להסתפק בהכנה שתספיק לעבודה שהיא בדוגמת "חיטה ושעורה" (עבודה באופן המוכרח), ורק אחר כך, כאשר יתעלה בעבודתו, יוסיף ויתכונן מחדש לעבודה הקשורה עם בחינת "גפן", וכן הלאה, עד לעבודה בבחינת "תמרים" [כמבואר בכתבי האריז"ל³⁰ פרטי העניינים בעבודת האדם³¹], אלא מיד בהתחלת העבודה עליו להתכונן כבר לעבודה כפי שהיא בתכלית השלימות, בידעו שמציאותו היא – "אדמה לעליון", ובמילא, עליו למלא את רצונו של הקב"ה בתכלית השלימות.

וכאשר נעמד בתנועה כזו מיד בהתחלת העבודה, ב"ראש השנה לאילן" – הרי זה נמשך

(27) ל' חז"ל – שבת י"א, קיט, רע"ב. וראה לקו"ש ח"י עמ' 74 הע' 27. וש"נ.

(28) ראה ד"ה נ"ח תרנ"ו (סה"מ תרנ"ו עמ' שיט בשוה"ג). לקו"ש ח"ח עמ' 155 הע' 45. ח"ח ס"ע 4. ועוד.

(29) פרש"י ר"ה יד, סע"א.

(30) ל"ת להאריז"ל עה"פ. ס' הליקוטים שם.

(31) ראה גם שיחת ט"ו בשבט תשד"מ סכ"ד (התועדויות תשד"מ ח"ב ס"ע 923) ואילך.

הנה על זה אומר אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך של³³ – מדברי הטור והרמ"א³⁴ והרמב"ם בספרו מורה נבוכים³⁵ – "מיד שניעור משינתו... יחשוב בלבו לפני מי הוא שוכב, ויידע שמלך מלכי המלכים הקב"ה חופף עליו... כמו שכתוב³⁶ שיויתי ה' לנגדי תמיד... ישים אל לבו שהמלך הגדול מלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו".

עוד לפני אמירת "מודה אני לפניך" [כפי שממשיך בסעיף שלאחרי זה³⁷: "טוב להרגיל את עצמו לומר מיד כשניעור משנתו מודה אני לפניך כו"'] – צריך להיות כבר עניין "שיויתי ה' לנגדי תמיד", לדעת ולחשוב ש"המלך הגדול מלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו!" ומובן, שכאשר חושבים לרגע קט אודות תוכן הדברים – בהתבוננות הכי קלה השייכת גם לפשוט שבפשוטים – הרי זה מעורר רגש של תענוג הכי גדול:

מצד אחד – מדובר אודות בן־אדם, בשר ודם, ובפרט כאשר ידע איניש בנפשיה מעמדו ומצבו כו'; עדיין לא נטל ידיו; ואפילו לא הספיק לומר "מודה אני" – מצב נמוך ופשוט ביותר.

וביחד עם זה, "המלך הגדול מלך מלכי המלכים הקב"ה", אשר "מלא כל הארץ כבודו" – מקדים ובא (כלשון הגמרא³⁸: "קדמה שכינה ואתיא") בכבודו ובעצמו, ו"עומד עליו", סמוך למיטתו (כביכול), ולא עוד, אלא ש"מניח העליונים ותחתונים ומייחד מלכותו... עליו בפרט", כדי להיות "ניצב עליו... ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי" (כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בארוכה בספרו תניא קדישא³⁹).

האם יש לך תענוג גדול יותר מזה!?!... וכאמור, אין צורך באריכות ההתבוננות כו' כדי לבוא לרגש של תענוג הכי גדול, בידוע שמלך

מלכי המלכים הקב"ה מניח את כל ענייניו כביכול כדי לעמוד על־ידו ולראות אם הוא אומר "מודה אני" מתוך חיות ושמחה. והגע עצמך:

גם פשוט שבפשוטים שאינו שייך להבנה והשגה, יודע שישנו עולם גדול, עם ריבוי מופלג של נבראים, ומבין בפשטות שאין דבר עושה את עצמו, אלא בוודאי ישנו בורא העולם. ואם העולם הוא גדול – הרי בורא העולם גדול ביותר וביותר! ולכן, כאשר אומרים לו שבורא העולם, מלך מלכי המלכים הקב"ה, "ניצב עליו... ומביט עליו... אם עובדו כראוי", ועד שיש לו הנאה ממנו, כביכול, "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני", באמרו "מודה אני לפניך", בהיותו אפילו לפני נטילת ידיים, כאשר אסור לו לומר שמות הקדושים – הרי זה מעורר אצלו התפעלות עצומה ותענוג גדול ביותר!

זה עתה ניעור משנתו, ומיד ראה את מלך מלכי המלכים הקב"ה!

ומה שאינו רואה זאת בעיני בשר – הרי ידוע⁴⁰ הסיפור והפתגם שהעובדה שעניי בשר שלו אינם רואים את הדבר, אינה משנה את המציאות! וכפי שמבין גם פשוט שבפשוטים: ראיית הדבר בעיני בשר – תלויה בכמה וכמה עניינים. לכל לראש צריך שיהיו לו "עיניים", ונוסף לזה, עליו לפתוח את עיניו וכו'. ואילו מציאותו של הדבר – מציאותו של העולם הגדול, ועל אחת כמה וכמה מציאותו של בורא העולם – קיימת עוד לפני שהוא יפתח את עיניו לראות!

ומפני גודל ההתפעלות והתענוג שבדבר (שמיד כשניעור משנתו רואה את הקב"ה עומד לפניו) – אינו יכול להתאפק עד שייטול ידיו, ולכן מכריז מיד: "מודה אני לפניך"!!!

ונמצא, שמיד בהתחלת היום, כאשר מתחיל אצלו עניין הצמיחה ("ראש השנה אילן") – יש לו כבר עניין של תענוג (פירות האילן), ולא סתם תענוג, אלא תענוג הכי גדול!

(40) ראה סה"מ תרפ"ח ס"ע רא. סה"ש תש"א עמ' 130.

ערוך)...

מדבריו משמע שבדרגתו של הרד"צ יש מקום להנהגה זו. ויש להביא דוגמה להנהגת הרד"צ ממה שכתב המהר"ל, אבי מנהגי אשכנז [ראה אודותיו 'המלך במסיבו' כרך ב' עמ' רסג] בהלכות תפילת שחרית דיום כיפור:

"אמר מהר"י סגל שבאותו פעם היו מכבדין אותו והיו מביאין לו מחזורים נאים להתפלל בהן, ולא רצה להתפלל בצבור כי אם מתוך מחזור וסדרים המיוחדים לצבור וגם אם זקנים הם ושחורים ומוטעים. ואמר דכך כתב רוקח שאין להתפלל אך בסדרים של הצבור משום דסתמא לשם מצווה נכתבים, שמא שאר סדרים לא נתכוון הסופר לשם מצווה כי אם להתפאר, וח"ו שמא לא נתקבל התפילה מתוכם".

וממשיך: "ואמר מהר"י סגל שגגה הוא ביד המגיהים את הספרים של הצבור שמא המסדר היה גדול יותר מהמגיה, וגם אם מלא את לבו להגיה שום סדר או רוצה להגיה כל הספר מראש ועד סוף. ודווקא דברים פשוטים ויודעים לכל טעיותם, אבל דברים דאית בהן פלוגתא חלילה ליה להגיה אליביה שום אחד מהם, אך היה מרגיל על לשונו לומר מבחוץ לפי הנראה לו ולא לכותבו בספר".

[עוד על־דבר הזהירות בהגהת ספרים – ראה גם המובא ב'המלך במסיבו' כרך א' עמ' קרוז]. על כל פנים ראינו הנהגת מהר"ל שהעדיף הספרים הבלתי מוגהים על פני החדשים המתוקנים. [לביטוי "וגם אם זקנים הם ושחורים" – יש להעיר כי בכמה הזדמנויות כגון שיחת י"ג תמוז תשל"ה, הדגיש הרבי על דבר השימוש בספרים עד שיבלו וייקרעו וכו'].

מהדורות נוספות לספרי מחברים

במכתבו מי"א אדר תש"מ להרה"ג הרה"ח מו"ה ר' טוב'ל' שי' בלוי (הנדפס בראש ספר 'כללי רש"י') כותב הרבי:

בכלל כיוצא בזה... תבוא מהדורא ב'... ואחר־כך ג' כו'.

על הצורך בהדפסת מהדורות נוספות לספרים

כותב בעל תפארת ישראל על מסכת אבות פ"ב משנה ד' (בועז אות ב):

"וביחוד דבר זה הוא חובה על כל מחבר ספר, לעשות מהדורה [=חדשה] על החיבור ולפשפש בסדקיו העמומים והכהים... לכן הזהיר התנא שלא יתעצל אדם בחזרת לימודו לדחותו מיום ליום, והיינו דקאמר לכשאפנה אשנה וכו'.

"ומי לנו גדול מחז"ל, והרי גם רב אשי עשה מהדורה על כל הש"ס (ב"ב קנז ב), וכמדומה לי שמסכתות נדרים, נזיר, ערכין, כריתות, תמורה מעילה ותמיד נחטפה השעה ולא נעשה עליהם מהדורה, ולכן באמת לשון מסכתות אלו אינם כסגנון שאר הש"ס.

[על היחס לפירוש התפארת ישראל – ראה 'המלך במסיבו' כרך ב, ובכ"מ].

לרשום החסר בעבודת ה'

באיגרת מיום כ"ז אייר תשט"ז (אגרות קודש כרך יג עמ' כט – ל) כותב הרבי:

במענה על מכתבך... ולפני אמירת הקריאת שמע [הרי מלבד ליל שבת ולילי יום טוב], תרשום לעצמך אם חסרת מה בלימודך במשך כל היום שלא לשכח למלאות החסר, וכשתעשה כל זה תשכב ולא תפחד ושכבת וערבה שנתך.

והרי זה מעין הנאמר ב'ספר חסידים' סימן כא: "חסידים הראשונים היו כותבים באגרת עונותיהם כשהיו חוטאים כדי להתודות על חטאתם וכדי שיזכור ויתחרט ויעשה תשובה ולפיכך טוב לכותבם לקיים מה שנאמר 'וחטאתי נגדי תמיד'...". וכן כתוב בראשית חכמה שער הקדושה פרק ז אות פד:

"וסדר הלילה כך הוא: קודם שישכב יבדוק במעשיו במה שעשה ביום ההוא ויכתוב מעשיו ברמז לבל ישכחם, לקיים 'וחטאתי נגדי תמיד' וכן כותב ב'ספר החסידים' (סימן כא)".

להודות על דבר לא שיגרת

בתורת מנחם כרך לג עמ' 284 נאמר:

שאין מנהגם של ישראל (שתורה הוא) לערוך עניין של "תהלל" בגלוי על כל נשימה ונשימה, אף־

(33) שם ס"ד"ה – במהדורת (ועד"ז במהדור"ק ס"א ואילך).

(34) בתחילתו.

(35) ח"ג רפנ"ב.

(36) תהילים טז, ת.

(37) ס"ו.

(38) ברכות ו, א.

(39) רפמ"א.

בשולחן ערוך).
והוסיף הרבי:

ולמעור גם מהמסופר בגמרא (זבחים קב סוף עמוד ב'; וראה גם קידושין לג, א) אודות רבי אליעזר ברבי שמעון שאמר דברי תורה במקום שאינו טהור – "לאונסו שאני", "שהיתה שמועתו שגורה בפיו ומהרהר בה על כרחו", ועל דרך זה מציינו ש"לאפרושי מאיסורא שאני" (שבת מ, ב) – ולכאורה, כל זה שייך גם באבל, דזיל בתר טעמא. [ולהעיר עוד מהנזכר באגרות קודש (כרך ז' עמ' קסא – וכן הוא ברשימת היומן ע' שסה): ידוע הסיפור שפעם בליל ניטל, נכנס אחד לכ"ק הצמח צדק ומצאו לומד, ושאלו: "רבינו, הלוא ניטל היום". וענהו הצמח צדק: "פעטאך! [=שוטה], מי ביקשך להתבטא". אבל בכל זאת סגר הצמח צדק את הספר ופסק מלימודו].

אותיות מאירות

"נוסף בשנים האחרונות ריבוי בהדפסה דספרי חסידות של רבותינו נשיאנו, כולל לאחרונה במיוחד – דפוס באותיות מרובעות של הספרים שהיו מודפסים עד עתה באותיות רש"י" – אמר הרבי (תורת מנחם התוועדות תנש"א כרך ב' עמ' 163).

ולפני כן בשנת תשמ"ה (כרך ה' עמ' 2957): "משתדלים להדר באופן ההדפסה (אותיות מרובעות דווקא)". ובארוכה דיבר הרבי במעלת וחשיבות הדפסת ספרי חסידות באותיות מרובעות – בשנת תשמ"ט (שיחת ש"פ קדושים וב' אייר, ובהערה 151 שם):

מרובעות דווקא שדומה לכתב אשורי (אף שאינם כתב אשורי ממש). ועד כדי כך, שאפשר שזהו מהטעמים שנמנעו גדולי ישראל בדורות שלפנינו (כהרמב"ם וכיוצא בזה) לכתוב כתב מרובע... אבל אף-על-פי-כן, מדור לדור הולך וניטש בהדפסת עניני תורה באותיות מרובעות – על-פי הוראתם של גדולי ישראל, כידוע ומפורסם. הרבי דיבר על מעלת הדפסה זו מצד התועלת כפשוטה להקל על הקורא, אבל יש לומר גם מצד מעלת קדושת אותיות אלו כשנדפסים בהם דברי תורה.

ויש לציין אודות חשיבות האותיות המרובעות, לדברים שכותב בעל 'ראשית חכמה' (שער היראה פרק ט"ו): "צריך לנהוג כבוד בכל כתב מרובע... שכיון שהאותיות האלה הם דמות כ"ב צורות קדושות שבהם נבראו כל העולמות, והאותיות התחתונות מורים על הצורות השכליות הדבקות באלהות ראוי לכבדם".
עיינ שם שזהו גם באופן כ"שלא נכתב בקדושה", ועל דרך זה כתב בספר 'אור הישר' (עמוד התורה פט"ו): "ינהג כבוד בכתב מרובע" [וזהו "אפילו נכתבו שלא בקדושה"].

סעודה בערב יום הקדוש

בתורת מנחם כרך יט (עמ' 354):

מציינו שבערב יום הכיפורים יש לאכול מרק ג' פעמים.

ולכאורה אפשר לומר שמקור הדבר במסכת ברכות ד, א. "אמר רב חייא בר אבא אמר רב יוחנן כל סעודה שאין בה שריף (תבשיל לח שיש בו מרק – רש"י ד"ה שריף) אינו סעודה".

ומכיון שמצווה לאכול בערב יום הכיפורים (שולחן ערוך סימן תרד על-פי ברכות ח, ב. פסחים סח, ב. ר"ה ט, א. יומא פא, ב. וראה טור שם) הרי כשם שבשבת קודש יש לאכול ג' סעודות, לכן כהכנה ל"שבת (שבתון)" נדרש לכל הפחות מעין אכילת ג' סעודות [אף שמעיקר הדין "ואם אכל פעם אחת ביום יצא ידי חובתו" (שו"ע אדה"ז שם סוף סעיף א ממגן אברהם)], וק"ל. – ולהעיר מתורת מנחם כרך כד עמ' 156 ואילך.

הגהת ספרים רצויה?

הרבי סיפר כמה וכמה פעמים על הרד"ץ חן ע"ה שלא היה מרוצה מהגהת הלקוטי תורה מטעויות הדפוס, שעל-ידי זה נחסר מההתעסקות שכלית בענייני פנימיות התורה. וכתב (לקוטי שיחות כרך כד, עמ' 540 – וראה בארוכה 'התקשרות' גיליון תתסד [תצווה תשע"א] עמ' 11):

מובן שבכלל זוהי עבודה בדרגתו של הרב דוד הירש מטשערינגאוו מה שאין כן על דרך הרוב, נוסף שאסור להיות ספר שאינו מוגה (כפסק דין השולחן

ה. המעשה הוא העיקר⁴¹:

בעומדנו ב"יום זכאי" ב"ראש השנה לאילן" – הרי זה הזמן המתאים לקבל החלטות טובות על כל ימי השנה (שהרי יום זה נקרא "ראש" לכל ימי השנה כולה) להוסיף עונג בכל מעשינו ועבודתינו, במעשה, בדיבור ובמחשבה, הן בלימוד התורה וקיום המצוות, והן בעבודה של "בכל דרכיך דעהו"⁴², ואפילו בעבודה של "כל מעשיך לשם שמים", שכל עניינים אלו יהיו מתוך תענוג אמיתי. ועל-ידי זה זוכים להמשכת הברכות הכי גדולות והכי נפלאות, כלומר, נוסף לכך שמקבלים מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה את כל העניינים ההכרחיים, "חיתה ושעורה", מקבלים גם כל ענייני תענוג, "להחיות בהם נפש כל חי", עד שהשנה כולה נעשית שנה של עונג, ועל-אחת כמה-זכמה – שישנם כל העניינים ההכרחיים באופן של עונג.

וכל זה ממחר ומזרז עוד יותר את העונג האמיתי שיהיה הן למטה והן למעלה, ולמטה ולמעלה גם

(41) אבות פ"א מי"ז.

(42) משלי ג,ו. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

יחד – כאשר כל אחד ואחד מישראל וכללות עם ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁴³, ביחד עם השכינה, "שכינתא בגלותא"⁴⁴, ייצאו כולם יחדיו מהגלות, ויבואו ביחד עם משיח צדקנו לארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁴⁵.

וייקחו עימהם את כל ענייני התורה ומצוותיה, כולל – המנהג של אכילת פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, וכן פרטי ענייני עבודת האדם המרומזים בהם (כנ"ל סעיף ג).

ומוצאים ארץ ישראל בשלימותה, כולל – קיום היעוד⁴⁶ "כי ירחיב ה' אלוקיך את גבולך", ובאופן של הרחבה אמיתית – על-ידי זה ש"שמועה טובה תדשן עצם", בטוב הנראה והנגלה, במהרה בימינו ממש.

(קטעים מהתוועדות ליל חמישה-עשר בשבת ה'תשמ"ה; התוועדות תשמ"ה, כרך ב' עמ' 1138-1145 – בלתי מוגה)

(43) בא י"ט.

(44) זח"ג ד,ב. טו, סע"א. עה, סע"א. ועוד.

(45) עקב יא,יב.

(46) ראה יב,כ. וראה ספרי עה"פ. פ"ש שופטים יט, ח. רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ח ה"ד.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 140 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

יהודים, צאו מן הגלות!

לבקש את הגאולה בקול גדול

אפילו פעולה אחת של יהודי אחד, יש בכוחה לפעול את הגאולה האמיתית והשלימה – כפסק דין הרמב"ם: "צריך כל אדם שיראה עצמו... וכן כל העולם חציו זכאי וכו', עשה מצווה אחת, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה". על־דרך משל לכף מאזניים שקולה, שאפילו "משהו" יכול להטות לכף זכות.

ויש להוסיף, שבזה נכללת גם הפעולה לעורר אודות התקווה, הציפייה והדרישה על־דבר ביאת המשיח (דבר המקרב ופועל את ביאת המשיח), אשר גם בעניין זה מודגש הכלל ד"המעשה הוא העיקר" – לצעוק ולבקש בפועל ממש!

ועל־דרך שמצינו בנוגע לכללות עניין התפילה – שעם היותה "עבודה שבלב", "אי זו היא עבודה שבלב... זו תפילה", מכל־מקום אין להסתפק בכוונת הלב ובמחשבה בלבד (אף־על־פי שבוודאי יודע הקב"ה מה שמכוון בליבו ומחשבתו), אלא צריך להיות דיבור בפה דווקא. שכן ביחד עם העילוי ד"קלא פנימאה", הרי "לא יתפלל בליבו בלבד, אלא מחתך הדברים בשפתי, ומשמיע לאוזניו", היינו, שה"קלא פנימאה" הוא באופן שחודר את כל כוחות נפשו, עד שנמשך ומתגלה בדיבור ממש.

ומכיוון שכן, צריכים לצעוק בכל כוחות הנפש ובקול גדול: "עד מתי", "דאֶלאִי גלות" [=הלאה הגלות!]]! [ופשוט: שאין סתירה לזה ממאמר רז"ל "המשמיע קולו בתפילתו הרי זה מקטני אמנה" – שהרי עניין זה אינו אלא כאשר יש מקום לחשוש שכוונתו בהשמעת קולו הוא "כאילו אין הקב"ה שומע תפילת לחש", מה־שאינו כן כאשר השמעת הקול היא "כדי לכוון יותר"].

והעיקר, כאמור, גאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו בפועל ממש.

(משיחת שבת פרשת בשלח, שבת שירה, ט"ו בשבט תשמ"ו – התוועדות ה'תשמ"ו, כרך ב' עמ' 508)

לצעוק ולבקש מתוך שמחה

ישנם הטוענים שצריכים אמנם לצעוק "עד מתי", אבל אף־על־פי־כן מכיוון שנמצאים ביום השבת, ש"אין עצב בו", ואדרבה: "וקראת לשבת עונג" – אין מקום לצעוק "עד מתי", שהרי צעקה זו קשורה עם הצער על הגלות!

על כך אומרים להם – אדרבה, תצעקו "עד מתי" מתוך שמחה!

ובמכל שכן וקל וחומר: אם כל עניין של תורה ומצוותיה צריך להיות מתוך שמחה, הרי על אחת כמה וכמה שבנוגע למצווה רמה ונישאה כהציאה מהגלות, יציאת כל בני־ישראל והשכינה מהגלות – בוודאי ובוודאי שצריכה להיות מתוך שמחה הכי גדולה! ומכיוון שכן, צעק "דאֶלאִי גלות" מתוך "שטורעם" ושמחה גדולה!

...ולכן מכריזים עוד הפעם: "אידן, גייט אַרויס פון גלות" ... [=יהודים, צאו מן הגלות!].

יש לכם שאלות וקושיות – השאירו אותם בגלות, או שתיקחו איתכם גם את השאלות והקושיות, ו"תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות", ובכל אופן, העיקר הוא – "גייט אַרויס פון גלות"...

(שם עמ' 527-528)

יסודתו בהררי קודש (ב)

על דגם בית המקדש מקרטון שעשה הרבי בילדותו • מה ענה המלמד

כש'נתפס' לומד תורה בתשעה באב • מעלת האותיות המרובעות

• המקור להנהגת הרד"ך חן שהעדיף לקוטי־תורה שאינו מוגה •

מקורות, רמזים ואסמכתאות לאורחות הרבי • רשימה שנייה

כולה) – בתשעה באב, ומצאתיו יושב ולומד סוגיא בגמרא. שאלתיו בדרך־ארץ: הייתכן?! והשיב המלמד: בעולם האמת בין כה ילקוני. אשמח איפוא שיהיה זה על לימוד תורה (בתשעה באב).

ניתן להשוות את הדברים למה שכתוב בספר בניהו לרבי יוסף חיים – בעל ה'בן איש חי' – ברכות כד, ב (ד"ה אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה):

"שמעתי מספרים על גאון אחד שהיה לו חשק נפלא בעסק התורה, ואינו בטל מדברי תורה אפילו שיעור חמשה רגעים. ונזדמן לו פעם אבלות, והיה מחביא עצמו חדר תוך חדר ועוסק בתורה. ובהיותו נטמן לעסוק בתורה, נכנסו חבריו למקום שיושב פתאום, וראו הספר בידו ולומד בו. אמרו לו: מה אתה עושה, אַבְּל אסור בדברי תורה? אמר להם: ידעתי כי אני עובר על דברי חכמים, ואם כי בודאי יקבל ביום הדין עונש על דבר זה... והוא מוכן לסבול לקבל העונש הזה ברצון יהיה מה שיהיה, כי הוא אינו יכול להתאפק לסבול צער בטלה מדברי תורה שקשה עליו".

והובאו הדברים גם בספר 'נפלאים מעשיך' פ"ג. יצויין כי בימי השבעה לפטירת אמו (תורת מנחם כרך מא עמ' 47-46) הזכיר הרבי את הנאמר בירושלמי (מועד קטן פ"ג הלכה ה') ש"אם היה להוט אחר התורה [נפשו חשקה ודבקה בתורה לשנות תמיד] מותר".

ולפלא – כפי שמביא הבית־יוסף (לטור י"ד סימן שפד) ש"לא כתבוהו הפוסקים" (ולא הובא

בעקבות בעל ה'משנת חסידים'

בצעירותו (ראה 'מי מלך' כרך א' עמ' 149) בנה הרבי דגם של 'בית המקדש' מקרטון וחומרי עזר, אשר עמד בחדרו הפרטי. לימים התבטא (התוועדות תשמ"ו כרך ב' עמ' 599) [והשווה 'נלכה באורחותיו' עמ' 231]:

דבר זה יכול כל אחד, גם בן חמש למקרא, לבחון בעצמו – כשינסה בקרטון וכיוצא בזה. יש להצביע על הנהגתו של רבי רפאל עמנואל חי ריקי, מחבר ה'מעשה חושב' וה'משנת חסידים', כפי שמעיד על עצמו בהקדמתו לספריו: "ולקחתי מיד אל יד נייר עב הנקרא קרטון ועשיתי את המשכן קטון והחצר סביב סביב לו, וכל כליו הראויים למפעלו, ויסדתי מעשיו על הכתוב ומפרשיו".

[אמנם הרבי לא קיבל את דעתו בעניין ציור המנורה (לקוטי שיחות כרך כא עמ' 169), ובד בבד שיבחו בעניין נאמנותו לאריז"ל (ראה לקוטי שיחות כרך יז עמ' 516 הערה 25)].

'גניבה תורנית'

הרבי סיפר כמה פעמים (ראה ר"ד מט' אדר ראשון תשל"ג; בצל החכמה עמ' 16; ועוד): בילדותי נכנסתי לחדרו של המלמד שלי – מלמד שהיה דר בביתנו (והיה לומד עמנו כל השנה